

Лекція № 3. Глобальний економічний цикл

◆ План

1. Глобальний економічний цикл: фази, види, чинники.
 2. Взаємозв'язок національних економік в рамках глобального економічного циклу.
 3. Глобальні ринки: види та інфраструктура.
 4. Дисбаланси функціонування глобальних ринків.
-

Глобальний економічний цикл: фази, види, чинники.

✓ *періодичні коливання реального ВВП, зайнятості, промислового виробництва в масштабах світової економіки*

- ❑ стадії глобального економічного циклу співпадають зі стадіями економічного циклу в межах національної економіки.
 - ❑ *циклічність* - це об'єктивна форма розвитку національної економіки і світового господарства як єдиного цілого
 - ❑ закономірний рух від однієї макроекономічної рівноваги в масштабі економіки в цілому до іншої.
 - ❑ з точки зору тривалості виокремлюють економічні цикли: короткі (2-3 роки), середні (близько 10 років) та довгі (40-60 років).
-

Етапи технологічного укладу

- це сукупність технологій та виробництв певного виду, які поєднуються в стійку цілісність і самовідтворюється
 - **перша фаза:** зародження і формування нового укладу в надрах попереднього, що спирається на існуючий виробничий потенціал і набуває подальшого розвитку
 - **друга фаза** пов'язана зі структурною перебудовою економіки на базі нової технології виробництва і збігається з домінуванням певного технологічного укладу
 - якщо існує стійкий незалежно від цін попит на новий метод, процес, продукт, то розвиток елементів нового технологічного укладу прискорюється
 - третя фаза починається «зрілістю» життєвого циклу і закінчується поступовим затуханням і відмиранням старіючого
 - перехід від одного технологічного укладу до іншого відбувається одночасно групою пов'язаних технологій.
-

Етапи технологічного укладу

❖ *Перша хвиля (1770–1830 рр.)*

- ❑ уклад, який ґрунтується на нових технологіях у текстильній промисловості та використанні енергії води
- ❑ широке застосування парових двигунів і розвиток машинобудування

❖ *Друга хвиля (1830–1880 рр.)*

- ❑ механізація виробництва практично всіх видів продукції
 - ❑ створення мережі залізниць та морських шляхів
 - ❑ економічні символи цього періоду: вугілля і транспортна інфраструктура
-

Етапи технологічного укладу

❖ *Третя хвиля (1880–1930 рр.)*

- ❑ використання в промисловому виробництві електроенергії
 - ❑ розвиток важкого машинобудування та електротехнічної промисловості на основі сталевих прокату
 - ❑ нові відкриття у галузі хімії, становленні хімічної промисловості
 - ❑ період нафтового буму в США
 - ❑ створення потужного воєнно-промислового комплексу в Європі
 - ❑ широке впровадження радіозв'язку і телекомунікацій
 - ❑ початок виробництва автомобілів та літаків, кольорових металів, алюмінію, пластмас, товарів тривалого користування
 - ❑ з'являються величезні фірми, картелі та трести
 - ❑ дрібні компанії поглинаються великими, відбувається концентрація банківського і фінансового капіталів.
-

Етапи технологічного укладу

□ Четверта хвиля (1930–1980 рр.)

- укладу, який базується на подальшому розвитку енергетики із використанням нафти, нафтопродуктів та газу
 - Розвиток засобів зв'язку, нових синтетичних матеріалів
 - масове виробництво автомобілів, тракторів, літаків, різноманітних видів озброєнь, товарів тривалого користування, будівництва швидкісних автомагістралей, аеропортів
 - з'являються та інтенсивно поширюються комп'ютери і програмні продукти для них.
 - атомна енергія спочатку використовується у воєнних, а згодом і в мирних цілях
 - на ринку панує олігопольна конкуренція, утворюються транснаціональні корпорації.
-

Етапи технологічного укладу

❖ *П'ята хвиля (1980- теперішній час)*

- досягнення в галузі мікроелектроніки, інформатики, біотехнології, генної інженерії, освоєння нових видів енергії, космічного простору, супутникового зв'язку
- відбувається перехід від розрізнених фірм або навіть транснаціональних корпорацій до єдиної мережі компаній, що з'єднані електронними засобами зв'язку, тісно взаємодіють у галузях технології, контролю якості продукції, планування інвестицій

❖ *Шоста хвиля*

- Можливі галузі: біотехнології, аерокосмічна промисловість, нанотехнології, нові матеріали з наперед заданими властивостями, квантова електроніка, фотоніка; програмне забезпечення і засоби імітації, системи управління персоналом, компактна енергетика
-

Етапи технологічного укладу

- ✓ *отже, технологічні уклади - це комплекси, що відображають історичний рівень розвитку індустріального та переходу до постіндустріального технологічного способу виробництва*
 - ✓ *техніко-технологічний комплекс, що функціонує на основі технології, яка є особливою в межах єдності технологічного способу виробництва*
 - *другий : перехід до парового двигуна*
 - *третій: перехід від парового до електричного двигуна*
 - *четвертий: двигун внутрішнього згорання, утвердженням масового і серійного виробництв*
 - *п'ятий: електронні вироби, комп'ютери, обчислювальна техніка, програмне забезпечення, телекомунікації*
-

Історія розвитку технологічних укладів

- розвиток технологічних укладів відбувається відповідно до малих і великих хвиль, тобто великими і малими циклами
 - зовні виявляється у безперервному коливанні ринкової кон'юнктури, піднесенні і падінні ділової активності
 - матеріальною основою промислового циклу є оновлення і розширення основного капіталу
 - головним індикатором циклічних коливань є динаміка реального ВВП та похідного показника реального ВВП на одну особу
 - для практичних цілей використовується двофазна модель економічного циклу
 - якщо реальний ВВП збільшується понад 2 квартали поспіль, то кажуть про економічне зростання, і навпаки, зменшення реального ВВП протягом двох кварталів поспіль є індикатором економічної рецесії
-

Причини економічних коливань

- циклічні коливання зумовлені специфікою сфери обігу - розбіжністю у часі актів продажу товарів, послуг і оплати за них
 - головна причина спаду - це суперечність між суспільним характером виробництва і приватною формою привласнення його результатів (*К. Маркс, Ф. Енгельс* та їхні послідовники);
 - цикл зумовлюється співвідношенням оптимізму і песимізму в економічній діяльності людей (*В. Парето, А. Пігу*)
 - цикл - результат технічних нововведень, що вимагає зростання інвестицій, а останні й спричиняють піднесення виробництва (*Й. Шумпетер*)
 - циклічність зумовлюється надлишком заощаджень і нестачею інвестицій у виробництво (*Дж. Кейнс*)
 - причиною циклів є невідповідність між наявним грошовим капіталом і його пропонуванням (*І. Фішер*)
-

2. Взаємозв'язок національних економік в рамках глобального економічного циклу.

- в умовах глобальної економіки динамічний розвиток національних економік *синхронізується*
 - стадії економічного циклу окремих національних економік зближується в часі.
 - сьогодні циклічні коливання відбуваються майже одночасно.
 - економічна інтеграція сприятиме зближенню стадій економічного циклу національних економік.
 - особливо це проявляється в країнах, де проводиться грошово-кредитна та фіскальна політика під впливом глобальних інститутів державного регулювання
 - якщо членами валютного союзу є країни з асинхронними стадіями економічного циклу, то з часом національні економіки та динаміка рівня виробництва зближуються.
-

Роберт Манделл

- канадський економіст, лауреат Нобелівської премії з економіки
 - стверджує, що економічна інтеграція поступово синхронізує розвиток національних економік.
 - окреслив проблеми, з якими можуть стикатись країни, об'єднані у валютну зону
 - ключова проблема полягає у недостатній мобільності робочої сили з депресивних країн у більш розвинуті для усунення макроекономічного дисбалансу.
 - посилюються нерівномірності економічного розвитку країн, що може призвести до розпаду валютної зони
 - оптимальність валютної зони виявляється у здатності її членів підтримувати стан внутрішньої та зовнішньої економічної рівноваги
 - глобальна економіка потребує глобальної валюти
-

3. Глобальні ринки: види та інфраструктура

- це ринки, що об'єднують виробників та споживачів певного продукту в світовому масштабі
 - має місце глобальний попит та глобальна пропозиція продукту
 - *сприяє розвитку глобальних ринків:* здешевлення транспортних затрат, розвиток інформатизації економіки та віртуалізація світової торгівлі, різке прискорення руху капіталів
 - не всі національні ринки шляхом інтеграції перетворюються на глобальні. Це залежить від параметрів попиту та пропозиції на продукт, його властивостей.
-

Класифікація глобальних ринків

◆ *За типом продукту:*

- сировинні; товарні; послуг; фінансові; капіталів

◆ *За організацією:*

- організовані та неорганізовані

◆ *За рівнем конкуренції:*

- конкурентні, з низьким рівнем конкуренції, монопольні

◆ *За ступенем впливу учасників ринку:*

- ринки продавців та ринки покупців

◆ *За ступенем регулювання:*

- регульовані та нерегульовані.
-

Класифікація глобальних ринків

❖ *За особливостями організації торгів:*

- віртуальні та реальні ринки.

❖ *За особливостями організації поставок:*

- ринки з поточною поставкою і ринки майбутніх поставок

❖ *Особливо важливі для розвитку глобальної економіки товарні ринки*

- зернові (пшениці) – глобальна продовольча проблема
 - нафти та газу (природного і скрапленого) – енергетична проблема.
 - золота – забезпечення світових фінансових відносин
-

4. Дисбаланси функціонування глобальних ринків.

❖ *Проблеми прогнозування глобальних ринків*

- функціонують під впливом багатьох факторів, не всі з яких можуть бути якісно прогнозованими
 - посилюється глобальна спеціалізація країн, тому формується група країн – виробників продукту та група країн – споживачів продукту.
 - формуються нові специфічні відносини між країнами – виробниками та споживачами окремих видів продукту.
 - країни, що розвиваються, є основними поставщиками ресурсів на глобальних ринках, але традиційно мають слабкі державні політичні інститути, що в останні десятиріччя значно впливає на розвиток окремих глобальних ринків.
-

Дисбаланси у функціонуванні глобальних ринків

- функціонування глобальних ринків не є повністю збалансованим
 - виникають локальні та глобальні кризи на окремих чи пов'язаних між собою ринках.
 - мають місце *шоки пропозиції*, пов'язані зі специфікою функціонування окремих ринків, які через існуючі трансмісійні механізми впливають на розвиток інших ринків, не завжди прямо пов'язаних між собою
 - особливо це характерно для сировинних ринків, в результаті чого ціна продукту є дуже волатильною
 - дисбаланси глобальних ринків посилюються під впливом швидкого розвитку валютних та фінансових ринків.
-